

GÜNCEL

Hız. Peygamber İçin Kurban Kesmek

Yahya ŞENOL*

Kur'an-ı Kerim'de açık bir şekilde belirtildiği gibi ibadetler, yaşayan insanlar içindir. Bir kişi öldükten sonra artık onun sorumlu olduğu herhangi bir ibadet kalmaz.

Ülkemizdeki camilerde kurban bayramı öncesine rastlayan Cuma günlerinde, bir "kurban hutbesi" okunması âdettendir ve bu, halkın bilinçlendirilmesi açısından yanlış da değildir. 2013 yılında da bu âdet yerine getirilir mi getirilmez mi bilinmez; ama önceki yıllarda okunan hutbelerde, öncelikle kurbanın öneminden ve konuyla ilgili fikhî hükümlerden bahsedilmişti. Daha sonra ise Peygamberimiz sallallahu aleyhi ve sellem'in hicretin ikinci yılından itibaren (miladi 624) vefat edinceye kadar daima kurban kestiği vurgulanmış ve bunun yanı sıra Ali radiyallahu anh'a, vefatından sonra kendisi için de bir kurban kesmesini tavsiye ettiği bilgisine yer verilmişti. Bu yazıda işte bu vasiyetle ilgili rivayetten bahsedilecektir.

* www.fetva.net Editörü.
twitter.com/senolyahya

Peygamberimizin, vefatından sonra kendisi için kurban kesilmesini vasiyet ettiğine dair hadis ilminde “Kütüb-ü Tis’a”¹ olarak meşhur olan hadis kitaplarından **Tirmizî, Ebû Dâvûd ve Ahmed b. Hanbel’de** bir rivayet bulunmaktadır.

Tirmizî’deki rivayet şöyledir:

Ali radiyallâhu anh’tan rivayete göre o, biri Resulullah sallallahu aleyhi ve sellem adına diğeri de kendi adına olmak üzere iki kurban keserdi. Kendisine bunun sebebi sorulunca da şöyle derdi:

“Böyle yapmamı bana Resulullah emretti. Ben de bu şekilde yapmayı hiç terk etmeyeceğim.”²

Bu rivayete kitabında yer veren İmam Tirmizî, rivayet hakkında: “*Bu hadis garîbtir.*³ Bunu sadece Şerîk’in rivayetiyle bilmekteyiz.” demiştir.

Hadisin Ebû Dâvûd ve Ahmed b. Hanbel’de yer alan rivayeti ise şöyledir:

Haneş şöyle demiştir: Ben Hz. Ali’yi iki koç birden kurban ederken gördüm de (kendisine) “Bu da nedir?” diye sordum. Bana şu cevabı verdi:

“Resûlullâh (sağlığında, vefatından sonra her sene) kendi yerine bir kurban kesmemi bana emretti. İşte ben de onun yerine kurban kesiyorum.”⁴

Son dönem hadis âlimlerinden Nâsıruddîn el-Elbânî’nin de belirttiği gibi bu hadisin isnadı **zayıftır**.⁵ Çünkü senedinde hadis âlimlerince kimliği **mechûl** olan Ebu’l-Hasnâ ile zayıf bir râvi olarak kabul edilen Haneş b. el-Mu’temir vardır. Haneş hakkında “Onun hadisleri delil olarak kullanılmaz”, “zayıftır”, “sağlam değildir”, “Hz. Ali’den tek başına rivayet ettiği hadisler, sika/güvenilir ravilerin hadislerine benzemiyor; bu yüzden onun hadisi delil olarak kullanılmaz” gibi çeşitli tenkitler yapılmıştır. Dolayısıyla bu hadis, senet açısından **delil olma niteliğinden uzaktır**.

Tirmizî hadislerini şerh eden ünlü hadis âlimi el-Mubârekfûrî (ö. 1353/1935), **Tuhfetü’l-Ahvezî** isimli eserinde bu konuda şunları söylemiştir:

“Ben, ölen bir kimsenin yerine ayrıca bir kurbanın kesileceğine dair sahih ve merfû bir hadise rastlamadım. Bu konuda Hz. Ali’den rivayet edilmiş olan hadis ise **zayıftır**. Bu böyle olmakla beraber, şayet bir kimse, ölen bir kimsenin yerine ayrı bir kurban kesecek olursa ihtiyat olarak bu kurbanın etinden yemeyip tümünü tasadduk etmesi/sadaka olarak vermesi gerekir.”⁶

¹ Kütüb-ü Sitte (Meşhur altı hadis kitabı) şunlardır: **Sahîh-i Buhârî, Sahîh-i Müslim, Sünen-i Tirmizî, Sünen-i Ebû Dâvûd, Sünen-i Nesâî, Sünen-i İbn Mâce**. Bunlara Ahmed b. Hanbel’in **Müsned**, İmam Mâlik’in **Muvatta** ve Dârimî’nin **Sünen**’i eklenince Kütüb-ü Tis’a (Dokuz kitap) olarak adlandırılır.

² Tirmizî, Edâhî, 3.

³ Senet veya metin yönünden tek kalmış yahut benzeri başka râviler tarafından rivayet edilmemiş hadise “Garîb Hadis” denir. Böyle bir hadis, rivayetinde tek kalmış olan râvisinin adalet ve zabt yönünden bulunduğu dereceye göre sahih, hasen veya zayıf olabilir. Fakat râvinin rivayette yalnız kalmış olması onun hata ve yanlış yapma ihtimalini artıran ve bu sebeple ona karşı güvensizlik doğuran önemli bir etken olarak değerlendirilir. Bu yüzden garîb hadisler, taşıdıkları zayıflık ve gizli kusurlar sebebiyle genellikle sahih değildirler. Bundan dolayı da hadis alimleri garîb hadis rivayetine rağbet etmemiş, hatta buna karşı bile çıkmışlardır. Bkz: Selahattin Polat, “Garîb”, **Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi**, İstanbul, 1996, c: 13, s: 375.

⁴ Ebû Dâvûd, Dahâyâ, 2; Ahmed b. Hanbel, 1/150.

⁵ Muhammed Nâsıruddîn el-Elbânî, **Zaifu Süneni’t-Tirmizî**, Riyad, 2000, s: 144, hadis no: 1495.

⁶ el-Mubârekfûrî, **Tuhfetü’l-Ahvezî**, Kahire, 2001, c: 4, s: 433-434, 1495. hadisin şerhi; es-Sehârenfûrî, **Bezlu’l-Mechûd fi Halli Ebi Dâvûd**, Beyrut, c: 13, s.10-11; **Sünen-i Ebu**

Buraya kadar verilen bilgilerden konuyla ilgili olarak rivayet edilen hadislerin senet yönünden durumu incelenmiş ve “zayıf” oldukları görülmüş oldu. Peki, senet açısından zayıf olan bu rivayetler, acaba metin yani içerdiği mana yönünden sahih olabilirler mi? Şimdi bunu görmeye çalışalım:

Kur’an-ı Kerim’de açık bir şekilde belirtildiği gibi ibadetler, yaşayan insanlar içindir. Bir kişi öldükten sonra artık onun sorumlu olduğu herhangi bir ibadet kalmaz. Allah Teâlâ şöyle buyurur:

“İnsanın kendi çalıştığından başkası kendisinin değildir.” (Necm, 53/39)

“Kim ahireti ister ve ona inanarak çalışıp çabalarsa işte bunların çalışmaları teşekküre değerdir.” (İsrâ, 17/19)

Bu ayetlerden de açık bir şekilde görüleceği gibi ibadetler kişiseldir, ancak ve ancak insanın kendi çalışıp çabalaması ile yerine getirilir. Bir başkasının onun yerine ibadet yapması ve sevabını ona hediye etmesi mümkün değildir.

Hayatın her alanında Allah Teala’ya kulluk etmek olarak tanımlanan ibadet de insanın son nefesini vereceği ana kadar devam eder. Bir ayet-i kerimede Allah Teâlâ şöyle buyurmuştur:

“Sana yakîn (ölüm) gelip çatıncaya kadar Rabbine ibadet et.” (Hicr, 15/99)

Ölümlle beraber artık insanın ibadetleri son bulmuş ve amel defteri kapanmış olur; fakat üç şey bundan müstesnadır. Ebû Hureyre radiyallahu anh’tan rivayet edildiğine göre Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurmuştur:

“İnsan ölünce şu üç ameli dışında bütün amellerinin sevabı kesilir:

1. *Sadaka-i câriye, (bir kimsenin ölümünden sonra da devam eden ve Allah rızası için insanların istifadesine sunulmuş olan sadaka),*

2. *Kendisinden istifade edilen ilim,*

3. *Arkasından dua eden hayırlı evlât.”*⁷

Görüldüğü gibi hadiste, ölen kişinin arkasından kesilecek kurbanların sevabının ona ulaşacağı bilgisi yer almaktadır! Kaldı ki yukarıda sözü edilen bu üç durum da ölen kişinin hayatta iken kendi çabası ile oluşturup geride bıraktığı eserlerden ibarettir. Kişi ölmüş olsa da bunların sevabından istifade etmeye devam edeceğine dair Peygamberimizin yapmış olduğu bu izah, Cenab-ı Hakk’ın şu ayetine dayanmaktadır:

“Ölüleri diriltecek olan biziz. Yapıp ettiklerini ve eserlerini de yazmaktayız. Yaptığımız her kayıt, açık bir kitaptadır.” (Yasin, 36/12)

Ölen kişiler için geride kalanların yapabilecekleri şey ise onlar için hayır dualar etmektir. Bu konudaki ayetler ise şöyledir:

“Rabbim! Hesabın görüldüğü günde beni, anamı, babamı ve tüm mü’minleri bağışla.” (İbrahim, 14/41)

“Onlardan sonra gelenler: «Rabbimiz! Bizi ve bizden önce inanmış olan kardeşlerimizi bağışla; kalbimizde müminlere karşı kin bırakma; Rabbimiz! Şüphesiz Sen şefkatlisin, merhametlisin» derler.” (Haşr, 59/10)

Dolayısıyla biz Müslümanların, bizden önce vefat etmiş olan Peygamberimiz için de Cenab-ı Hakk’a hayır dualar etmekten başka yapabilecek bir şeyimiz yoktur. Günümüzde bazı dini kesimlerin, hatta muhafazakâr camiaya hitap

Davud Terceme ve Şerhi, Necati Yenieli, Hüseyin Kayapınar, Necat Akdeniz, Şamil Yayınevi, İstanbul, 1990, c: 10, s: 465.

⁷ Müslim, Vasiyet, 14 (1631). Ayrıca bkz. Ebû Dâvûd, Vasâyâ, 14; Tirmizî, Ahkâm, 36; Nesâî, Vasâyâ, 8.

eden ve öğrencilerinde kurban bilinci oluşturmak istediklerini öne süren bazı özel okulların/kolejlerin “Peygamberimiz için (onun ruhu için) kurban kesiyoruz!” vaadiyle halkın, öğrencilerin dini duygularını istismar ettiklerine şahit olmaktayız ki buna karşı da dikkatli olunması gerektiğini hatırlatmış olalım.

Şunu da gözden kaçırmamakta fayda vardır: Yukarıdaki hadis, senet ve metin açısından sahih olsa dahi Peygamberimizin bu vasiyeti sadece Ali radiyallahu anh’ı bağlar, bir başkasını değil! Peygamberimiz, ashabına ve diğer müminlere hitaben “Vefatımdan sonra da benim için kurban kesmeyi ihmal etmeyin” dememiştir. Ali (r.a.)’den başka herhangi bir sahabînin Peygamberimiz için kurban kestiğine dair herhangi bir rivayete de kitaplarda yer verilmemiştir. Dahası Ali (r.a.) de kendi çocuklarına yani Peygamberimizin torunları olan Hasan ve Hüseyin (r.a.)’e “Benim vefatımdan sonra dedenizin kurban vasiyetini devam ettirin” şeklinde bir vasiyeti olmamıştır. Dolayısıyla yukarıdaki vasiyet rivayetinden yola çıkarak 5-10 veya daha fazla kişinin bir araya gelerek (veya birileri tarafından getirilerek) böyle bir kurban organizasyonu kurmaları ve bu maksatla para toplamaları yeni bir ibadet çeşidi ortaya çıkarmak olur ki bunun adı bidattir. Bidatlerden de şiddetle kaçınmak gerekir.

Netice itibariyle Peygamberimizin ruhu için kurban kesme ve sevabını ona bağışlama diye bir durum söz konusu değildir. Bu uygulamanın dinimizde yeri yoktur.